Justitieutskottets betänkande 1986/87:30

med anledning av en överenskommelse mellan Sverige och Tyska Demokratiska Republiken om inbördes rättshjälp i brottmål

(prop. 1986/87:96 jämte motion)

JuU
1986/87:30

Propositionen m. m.

I proposition 1986/87:96 föreslår regeringen (utrikesdepartementet) att riksdagen godkänner en överenskommelse den 26 juni 1986 mellan Sverige och Tyska Demokratiska Republiken om inbördes rättshjälp i brottmål.

I den med anledning av propositionen väckta motionen 1986/87:Ju110 av Per-Olof Strindberg m. fl. (m) hemställs att riksdagen avslår propositionen.

Utskottet

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner en mellan Sverige och Tyska Demokratiska Republiken år 1986 träffad överenskommelse om inbördes rättshjälp i brottmål. Överenskommelsen omfattar delgivning, bevisupptagning, överförande av lagföring, översändande av utdrag ur straffregister och upplysning om gällande rätt. Den har ratificerats av Tyska Demokratiska Republiken.

I motionen yrkas avslag på propositionen. Motionärerna befarar att bestämmelserna i överenskommelsen inte bjuder ett tillräckligt skydd mot att svenska myndigheter engageras i åtgärder mot någon som begått ett politiskt brott. De för också fram den principiella anmärkningen att en överenskommelse av denna natur ger intryck av att Sveriges medkontrahent har ett från svensk synpunkt godtagbart politiskt och rättsligt system.

Utskottet vill för sin del rent allmänt framhålla att överenskommelsen i allt väsentligt är utformad i överensstämmelse med de åtaganden som Sverige har gjort i förhållande till andra stater genom anslutning till 1959 års europeiska konvention om inbördes rättshjälp i brottmål (prop. 1961:48, 1LU 29, rskr. 190). Överenskommelsen ansluter också nära till den av riksdagen vid föregående riksmöte godkända överenskommelsen i samma ämne mellan Sverige och Ungerska Folkrepubliken (prop. 1985/86:8, JuU 2, rskr. 18).

Med anledning av motionärernas farhågor vill utskottet framhålla att överenskommelsen innebär ett sedvanligt upprätthållande av viktiga principer för detta område. Detta gäller t. ex. kravet på dubbel straffbarhet och uppställandet av vissa hinder för meddelande av rättshjälp. Sådana hinder är bl. a. att saken redan är anhängig (lis pendens) eller avgjord (res judicata) eller att preskription inträtt. Rättshjälp får inte heller lämnas i fråga om militärt brott. Av särskild betydelse i sammanhanget är föreskrifterna i

1 *Riksdagen 1986/87. 7 saml. Nr 30*

överenskommelsen om hänsynstagande till synpunkter av s. k. ordre public-natur. Rättshjälp kan sålunda vägras bl. a. om efterkommande av framställningen skulle strida mot grundläggande principer för den svenska stats- och rättsordningen eller andra väsentliga intressen. I överensstämmelse med gällande svensk rätt innebär det sagda bl. a. att sökt rättshjälp skall vägras om den gäller gärning som har karaktär av politiskt brott (jfr 1 § andra stycket lagen [1946:816] om bevisupptagning åt utländsk domstol samt prop. 1961:48 s. 5). Ansökan om rättshjälp skall enligt den nu aktuella överenskommelsen överlämnas på diplomatisk väg. Utskottet utgår ifrån att framställningar om rättshjälp enligt denna överenskommelse självfallet kommer att prövas – på samma sätt som i andra fall – under vederbörligt hänsynstagande till vikten av att de svenska rättsprinciperna upprätthålls. Med hänvisning till det anförda saknas skäl till någon riksdagens åtgärd med anledning av motionen.

I övrigt föranleder propositionen inte annat än att överenskommelsen enligt utskottets mening bör godkännas. Härför talar – såsom föredragande statsrådet anför i propositionen – de krav som betingas av de ökade internationella kontakterna; överenskommelsen gör det möjligt att tillgodose viktiga svenska intressen, t. ex. då någon här bosatt person under arbete eller resa i Tyska Demokratiska Republiken kommit i kontakt med rättsväsendet där.

Under hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen med avslag på motion 1986/87:Ju110 godkänner överenskommelsen den 26 juni 1986 mellan Sverige och Tyska Demokratiska Republiken om inbördes rättshjälp i brottmål.

Stockholm den 28 april 1987

På justitieutskottets vägnar

Karin Ahrland

Närvarande: Karin Ahrland (fp), Lars-Erik Lövdén (s), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Helge Klöver (s), Gunilla André (c), Ulla-Britt Åbark (s), Sven Munke (m), Arne Svensson (m), Birthe Sörestedt (s), Elving Andersson (c), Bengt-Ola Ryttar (s), Eva Johansson (s), Göran Ericsson (m), Lars Sundin (fp) och Sven-Olof Nordlund (s).

Reservation

Sven Munke (m), Arne Svensson (m) och Göran Ericsson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 1 med "Utskottet vill" och slutar på s. 2 med "rättsväsendet där" bort ha följande lydelse:

Vid sitt ställningstagande till frågan om riksdagen bör godkänna överenskommelsen vill utskottet först notera följande. Visserligen låter det sig säga att överenskommelsen i allt väsentligt är utformad i överensstämmelse med de åtaganden som Sverige har gjort i förhållande till andra stater genom

anslutning till 1959 års europeiska konvention om inbördes rättshjälp i brottmål (prop. 1961:48, 1LU 29, rskr. 190) och att den också nära ansluter till den av riksdagen vid föregående riksmöte godkända överenskommelsen i samma ämne mellan Sverige och Ungerska Folkrepubliken (prop. 1985/86:8, JuU 2, rskr. 18). Emellertid kan det inte förbigås att den nu aktuella överenskommelsen innehåller element av åtaganden från svensk sida som saknas i t. ex. överenskommelsen med Ungern. Detta gäller bl. a. översändande av utdrag ur straffregister. Det är också klart att den betydelsefulla regleringen av frågan om hinder för meddelande av rättshjälp i den nu aktuella överenskommelsen i jämförelse med andra sådana getts en vag och till ovisshet och tvistigheter inbjudande utformning. Detta gäller inte minst de i detta ärende särskilt viktiga villkoren i fråga om dubbel straffbarhet samt militära och politiska brott.

Nu gjorda anmärkningar är enligt utskottets mening så allvarliga att de skulle påkalla en omförhandling av överenskommelsen alldeles oavsett med vilken stat överenskommelsen än skulle träffas.

I detta fall ligger emellertid saken så till att det måste ifrågasättas om det alls finns något påtagligt svenskt intresse av en överenskommelse samtidigt som det finns principiella skäl som talar emot att Sverige träffar en överenskommelse med Tyska Demokratiska Republiken i ett sådant ämne som det här gäller.

Onekligen skulle riksdagens godkännande av överenskommelsen – även om det inte fanns fog för de ovan gjorda anmärkningarna – förmedla ett intryck av att staten i fråga skulle ha ett från svensk synpunkt godtagbart rättsligt och politiskt system. Att så inte är fallet framgår redan därav att en övergripande uppgift för rättskipningens organ där är att verka för den kommunistiska samhällsordningen. Det är ett välkänt förhållande att en sådan målsättning präglar rättstillämpningen på t. ex. straffrättskipningens område och detta på ett sådant sätt att det också för svenska organ vid en tillämpning av överenskommelsen skulle uppkomma mycket stora svårigheter att hävda de grundläggande principerna för den svenska stats- och rättsordningen.

Slutsatsen för utskottet blir att överenskommelsen inte kan godkännas.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ju110 avslår proposition 1986/87:96.

gotab Stockholm 1987 12864